

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2011. december 21.*

A C-72/11. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Oberlandesgericht Düsseldorf (Németország) a Bírósághoz 2011. február 18-án érkezett, 2011. február 11-i határozatával terjesztett elő az előtte

Mohsen Afrasiabi,

Behzad Sahabi,

Heinz Ulrich Kessel

ellen folytatott büntetőeljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök (előadó), J. Malenovský, Juhász E., G. Arestis és T. von Danwitz bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: Y. Bot,
hivatalvezető: K. Malacek tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. október 5-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof képviselőiben R. Griesbaum, S. Morweiser és S. Heine, meghatalmazotti minőségben,
- M. Afrasiabi képviselőiben K. Aminyan Rechtsanwalt,
- H. U. Kessel képviselőiben T. Elsner Rechtsanwalt,
- a francia kormány képviselőiben E. Ranaivoson, meghatalmazotti minőségben,
- az olasz kormány képviselőiben G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: P. Gentili avvocato dello Stato,
- az Európai Bizottság képviselőiben F. Erlbacher, M. Konstantinidis és T. Scharf, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2011. november 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló, 2007. április 19-i 423/2007/EK tanácsi rendelet (HL L 103., 1. o.) 7. cikke (3) és (4) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az M. Afrasiabi, B. Sahabi és H. U. Kessel (a továbbiakban együtt: vádlottak) ellen indított büntetőeljárás során terjesztették elő, akiket azzal gyanúsítanak, hogy megsértették a 423/2007 rendelet említett rendelkezéseit azáltal, hogy részt vettek egy kerámia olvasztókemencének Németországból Iránba történő szállításában, és ott történő telepítésében.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

- 3 Az Iráni Iszlám Köztársasággal szembeni nyomásgyakorlás céljából annak érdekében, hogy az abbahagyja az atomfegyverek elterjedésének veszélyével járó tevékenységeket és az atomfegyverek célba juttatására szolgáló rendszerek fejlesztését, az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa az Egyesült Nemzetek Alapokmánya VII. fejezetében található 41. cikke alapján 2006. december 23-án elfogadta az 1737. (2006) számú

határozatot, amely határozat számos korlátozó intézkedést vezet be ezen állammal szemben.

- 4 Az említett határozat 2. és 12. pontja értelmében az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa:

„2. *Úgy határoz* ezzel összefüggésben, hogy Iránnak haladéktalanul fel kell függesztenie az atomfegyverek elterjedésének veszélyével járó nukleáris tevékenységeit [...]

[...]

12. *Úgy határoz*, hogy valamennyi állam köteles befagyasztani a jelen határozat meghozatalának időpontjában vagy bármely későbbi időpontban a területén található pénzeszközöket, más pénzügyi eszközöket vagy gazdasági erőforrásokat, amelyek a Mellékletben szereplő olyan személyek vagy szervezetek, valamint más olyan személyek vagy szervezetek tulajdonában állnak vagy ellenőrzése alá tartoznak, akiket, illetve amelyeket a Biztonsági Tanács vagy a [szankció]bizottság akként jelölhet meg, hogy részt vesznek Irán atomfegyverek elterjedésének veszélyével járó tevékenységeiben vagy az atomfegyverek célba juttatására szolgáló rendszerek fejlesztésében, közvetlen kapcsolatban állnak azokkal vagy támogatást nyújtanak azokhoz, vagy olyan személyek vagy szervezetek tulajdonában állnak vagy ellenőrzése alá tartoznak, akik az előbb említettek nevében vagy irányításuk szerint járnak el, vagy olyan jogalanyok tulajdonában állnak vagy ellenőrzése alá tartoznak, amelyek az előbb említettek tulajdonában vannak vagy ellenőrzése alatt állnak, akár törvénytelen módon is [...], és *ezenkívül úgy határoz*, hogy minden államnak biztosítania kell annak megakadályozását, hogy állampolgárai vagy a területéről bárki e személyek vagy szervezetek rendelkezésére bocsásson pénzeszközöket, más pénzügyi eszközöket vagy gazdasági erőforrást, illetve hogy lehetővé tegyék ezeknek a javukra való felhasználását.”

Az uniós jog

A 2007/140/KKBP közös álláspont

- 5 Az 1737. (2006) számú határozat végrehajtása érdekében a Tanács elfogadta az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló, 2007. február 27-i 2007/140/KKBP közös álláspontot (HL L 61., 49. o.).
- 6 Az említett közös álláspont (1) és (9) preambulumbekzdése értelmében:

„(1) Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2006. december 23-án elfogadta az 1737. (2006) határozatot (a továbbiakban: 1737. (2006) ENSZ BT-határozat), amelyben felszólította Iránt, hogy haladéktalanul függesszen fel egyes, az atomfegyverek elterjedésének veszélyével járó nukleáris tevékenységeket, és bizonyos korlátozó intézkedéseket vezetett be Iránnal szemben.

[...]

- (9) Az 1737. (2006) ENSZ BT-határozat előírja továbbá azon pénzeszközök, egyéb befektetett pénzügyi eszközök és gazdasági erőforrások befagyasztását, amelyek olyan személyek vagy jogalanyok [helyesen: szervezetek] közvetlen vagy közvetett tulajdonában állnak vagy ellenőrzése alá tartoznak, akiket a Biztonsági Tanács vagy a [szankció]bizottság akként jelölt meg, hogy részt vesznek Irán atomfegyverek elterjedésének veszélyével járó tevékenységeiben [helyesen: tevékenységeiben vagy az atomfegyverek célba juttatására szolgáló rendszerek fejlesztésében], közvetlen kapcsolatban állnak azokkal vagy támogatást nyújtanak azokhoz, akár törvénytelen módon is, vagy olyan személyek vagy jogalanyok [helyesen: szervezetek] közvetlen vagy közvetett tulajdonában állnak vagy ellenőrzése alá tartoznak, akik az előbb említettek nevében vagy irányításuk

szerint járnak el, vagy olyan jogalanyok közvetlen vagy közvetett tulajdonában állnak vagy ellenőrzése alá tartoznak, amelyek az előbb említettek tulajdonában vannak vagy ellenőrzése alatt állnak; valamint kötelezettséget ír elő arra, hogy az ilyen személyek vagy jogalanyok [helyesen: szervezetek] számára vagy javára semmilyen pénzeszközt, befektetett pénzügyi eszközt vagy gazdasági erőforrást ne lehessen rendelkezésre bocsátani.”

- 7 E közös álláspont 5. cikkének (2) bekezdése a következőt állapítja meg:

„Az (1) bekezdésben említett személyek és jogalanyok [helyesen: szervezetek] számára vagy javára, közvetlenül vagy közvetetten, semmilyen pénzeszköz vagy gazdasági erőforrás nem bocsátható rendelkezésre.”

A 423/2007 rendelet

- 8 A 2007/140/KKBP közös álláspont alapján a Tanács elfogadta a 423/2007 rendeletet, amely 2007. április 20-án lépett hatályba.
- 9 Az említett rendelet (3) preambulumbekkezdése értelmében:

„[A 2007/140/KKBP közös álláspont által előírt korlátozó] intézkedések az Európai Közösséget létrehozó szerződés hatálya alá tartoznak, és ezért – különösen annak biztosítása érdekében, hogy azokat valamennyi tagállam gazdasági szereplői egységesen alkalmazzák – végrehajtásukhoz a Közösség tekintetében közösségi jogi aktust kell elfogadni.”

10 E rendelet 1. cikkének i) pontja többek között az alábbiak szerint rendelkezik:

„Kizárólag e rendelet alkalmazásában a következő fogalmak alkalmazandók:

[...]

i) »gazdasági források«: bármilyen materiális vagy immateriális, ingó vagy ingatlan eszközök, amelyek nem minősülnek pénzeszköznek, de felhasználhatóak pénzeszközök, áruk vagy szolgáltatások megszerzésére.”

11 A 423/2007 rendelet 7. cikke annak (3) és (4) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„(3) A IV. és V. mellékletben felsorolt természetes vagy jogi személyek, jogalanyok [helyesen: szervezetek] vagy szervek számára vagy javára semmilyen pénzeszközt vagy gazdasági forrást sem közvetve, sem közvetlenül nem szabad rendelkezésre bocsátani.

(4) Az (1), (2) és (3) bekezdésben említett intézkedések közvetlen vagy közvetett ki-
játszását célzó vagy eredményező tevékenységekben tudatosan és szándékosan részt
venni tilos.”

12 Ugyanezen rendelet 12. cikkének (2) bekezdése értelmében „[a]z 5. cikk (1) bekezdés c) pontjában és a 7. cikk (3) bekezdésében meghatározott tilalmak nem vonják maguk után az érintett természetes vagy jogi személyek vagy jogalanyok [helyesen: szervezetek] felelősségét [helyesen: bármilyen jellegű felelősségét], amennyiben nem volt tudomásuk arról, és nem volt alapos okuk arra gyanakodni, hogy eljárásuk megsérti ezeket a tilalmakat”.

- 13 A 423/2007 rendelet „A 3. cikkben említett áruk és technológia” című II. melléklete a II.A2.005 rubrikában a következő meghatározást teszi: a „[s]zabályozott atmoszférájú hőkezelő kemencék, az alábbiak szerint: 400 °C feletti üzemelésre alkalmas kemencék”.
- 14 Az említett rendelet IV. mellékletének A. címe alatt meghatározott jogi személyek, szervezetek és szervek között, a cím 10. pontjában szerepel a „Shahid Hemmat ipari csoport (SHIG)”, a következő megjegyzéssel: „Egyéb információ: a) az AIO [Aerospace Industries Organisation, repülőgép-ipari szervezet] ellenőrzése alatt álló szervezet; b) részt vesz Irán ballisztikusrakéta-programjában”.
- 15 E rendelet 16. cikkének (1) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

„A tagállamok megállapítják az e rendelet megsértése esetén alkalmazható szankciókra vonatkozó szabályokat, és megteszik a szükséges intézkedéseket azok végrehajtásának biztosítására. A szankcióknak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.”

- 16 2007. április 23-án a Tanács elfogadta a 2007/140/KKBP közös álláspont módosításáról szóló 2007/246/KKBP közös álláspontot (HL L 106., 67. o.). 2007. június 5-én a Tanács elfogadta a 423/2007 rendelet módosításáról szóló 618/2007/EK rendeletet (HL L 143., 1. o.). A 2007. június 6-án hatályba lépett 618/2007 rendelet nem módosította a 423/2007 rendeletnek az alapügy szempontjából releváns rendelkezéseit.
- 17 2010. július 26-án a Tanács elfogadta az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről és a 2007/140/KKBP közös álláspont hatályon kívül helyezéséről szóló 2010/413/KKBP határozatot (HL L 195., 39. o.). 2010. október 25-én a Tanács elfogadta az

Íránnal szembeni korlátozó intézkedésekről és a 423/2007/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 961/2010 rendeletet (HL L 281., 1. o.). A 2010. október 27-én hatályba lépett 961/2010 rendelet a 16. cikkének (3) és (4) bekezdésében a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) és (4) bekezdésében foglalt tilalmaknak megfelelő tilalmakat állapít meg.

A nemzeti jog

- ¹⁸ Az olyan uniós jogi aktusok megsértése, mint a 423/2007 rendelet a külkereskedelemtől szóló német törvény (Außenwirtschaftsgesetz) 34. §-a alapján büntetőjogi szankciókkal sújtható.

Az alapjogvita alapját képező tényállás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- ¹⁹ A vádlottak ellen indított büntetőeljárás a Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (a szövetségi legfelsőbb bíróság mellett működő szövetségi főügyész, a továbbiakban: Generalbundesanwalt) 2010. március 19-i és 2010. július 27-i vádiratán alapszik, amelyek a következő ténymegállapításokat tartalmazzák.
- ²⁰ Irán legalább a 90-es évek végétől próbál olyan nagy hatótávolságú rakétákat fejleszteni, amelyek tömegpusztító fegyverek célba juttatására szolgáló rendszerekként használhatók. E rakéták építéséhez vákuumos olvasztókemencékre van szükség, amelyek lehetővé teszik tűzálló burkolat alkalmazását a vezérlőrészekben és a robbanófejen. Az

iráni rakétatechnológiai program fejlesztésével kapcsolatban az illetékes szervezet az AIO és alszervezetei, köztük központi beszerző szervként a SHIG.

- 21 Legkésőbb 2004 tavaszán M. Afrasiabi arra kapott megbízást Iránban egy rakétagyártással foglalkozó titkos kutatási központ vezetőjétől, hogy egy kerámia olvasztókemencét szerezzen be a SHIG részére. Mint az Emen Survey Engineering Co. Teheran részvénytársaság (a továbbiakban: Emen Survey) igazgatója járt el beszerzéseknél e társaság érdekében, valamint a SHIG és az iraki rakétaipar javára. Meg nem határozott időpontban felvette a kapcsolatot régi ismerősével, B. Sahabival Németországban, egy vákuumos olvasztókemence beszerzése érdekében, mivel B. Sahabi mérnökként rendelkezett a szükséges műszaki ismeretekkel a „kerámiagyártási tevékenységekkel” kapcsolatban.
- 22 B. Sahabi, aki évek óta üzleti kapcsolatban állt H. U. Kesselrel, a német gyártó vállalat, az FCT-Systeme GmbH (a továbbiakban: FCT) ügyvezetőjével, kapcsolatba léptette M. Afrasiabit e vállalattal. A három vádlott legkésőbb 2004 tavaszán megállapodott, hogy az FCT tartozékaival együtt egy vákuumos olvasztókemencét szállít az Emen Survey részére. B. Sahabit bízták meg azzal, hogy koordinálja a terv lebonyolítását Németországban, és összekötőként járjon el H. U. Kessel és M. Afrasiabi között. Ezenkívül tanácsot adott utóbbiaknak a szállítási szerződés tervezetét és a fizetési mód meghatározását illetően.
- 23 2006. július 20-án H. U. Kessel kiviteli engedélyt kért a német szövetségi gazdasági és export-ellenőrzési hivataltól (Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle, a továbbiakban: BAFA) az olvasztókemencének az Emen Survey részére történő szállítására. Legkésőbb ebben az időpontban tudomása volt arról, hogy az Emen Survey az említett kemencével hevíteni akarta az iráni rakétaprogram egyik végső felhasználójának szánt rakétaalkatrészeket. Ezeket az információkat elhallgatta a BAFA előtt, amely, mivel ezekről nem tudott, 2007. január 16-án határozatban arról értesítette az FCT-t, hogy a kemence kivitele nem engedélyköteles (ún. „zéró”-határozat).

- 24 Tekintettel a 423/2007 rendelet hatálybalépésére, különösen az AIO-nak és a SHIG-nek az említett rendelet IV. és V. mellékletében hivatkozott szervezetek közé történő felvételére, valamint az olvasztókemence e rendelet II. mellékletében történő említésére, a BAFA ún. „zéró”-határozata hatályát veszítette, amelyről H. U. Kessel tájékoztatták. H. U. Kessel és M. Afrasiabi tudott arról, hogy az Emen Survey mögött, amely az előállítandó termékek végső felhasználójának tűnt, valójában egy fegyverkezési vállalat állt, amelynek a rakétagyártáshoz megfelelő anyagokkal való ellátása a 423/2007 rendelet hatálybalépése óta tiltott volt.
- 25 A kemencét az FCT az Emen Survey részére 2007. július 20-án szállította le. 2008 márciusában H. U. Kessel az M. Afrasiabival kötött megállapodásnak megfelelően két technikust küldött Teheránba, akik összeszerelték a kemencét, a működéséhez szükséges szoftvert azonban nem telepítették.
- 26 A BAFA 2008. március 13-án arról értesítette az FCT-t, hogy az Emen Survey-t az iráni rakétatechnológiai program érdekében történő beszerzésekkel gyanúsítják. Ekkor H. U. Kessel elállt az Emen Survey kemencéjének üzembe helyezésétől. Következésképpen a SHIG részére történő gyártásnak az M. Abrasiabi által tervezett elindítása véglegesen meghiúsult.
- 27 A kérdést előterjesztő bíróságnak – amelytől azt kérték, határozzon az érdemi büntetőeljárás megindításáról – kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy miként kell értelmezni a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) és (4) bekezdését.
- 28 A kérdést előterjesztő bíróság előtt először is az a kérdés merül fel, hogy valamely gazdasági forrásnak a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdése értelmében az e cikkben említett szervezet részére történő rendelkezésre bocsátása megvalósul-e akkor, ha az említett forrás harmadik személy birtokában marad, aki vagy amely a forrással olyan termékeket kíván gyártani, amelyeket csak az előállításukat követően kell e szervezet részére átadni.

- 29 Másodszor a kérdést előterjesztő bíróság előtt az a kérdés merül fel, hogy a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdése értelmében a kijátszásra vonatkozó tilalom kizárólag a rendelkezésre bocsátásra vonatkozó tilalmi szabály megsértésétől eltérő olyan magatartásokra vonatkozik-e, amelyek célja, hogy az e szabálynak meg nem felelő cselekménynek a jogszerűség formális látszatát adják, vagy – ellenkezőleg – minden olyan cselekményre vonatkozik, amelynek célja vagy eredménye a megtiltott „rendelkezésre bocsátás” végrehajtása.
- 30 Az első értelmezés szerint a 423/2007 rendelet 7. cikke (3) bekezdése és az említett rendelet 7. cikke (4) bekezdése megsértésének tényállási elemei kölcsönösen kizárják egymást. A második értelmezés a kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint egyrészt kétségeket támaszthat a pontosság, az előreláthatóság és a jogbiztonság uniós jogi elveivel való összeegyeztethetőségét illetően, másrészt pedig ellentétet lehet a 7. cikk (4) bekezdésének szövegével.
- 31 Harmadszor a kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében használt „tudatosan” és „szándékosan” kifejezések által rejtett szubjektív tényállási elemmel kapcsolatban. A kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza egyrészt, hogy a német büntetőjogban a szándékelem szükségszerűen magában foglalja a tudomásszerzést, így a „tudatosan” kifejezésnek önálló jelentés nem tulajdonítható a „szándékosan” kifejezéshez képest. Ezért a kijátszásnak büntethetőnek kell lennie, ha azt tudatosan vagy szándékosan követik el.
- 32 Másrészt a kérdést előterjesztő bíróság előtt felmerül az a kérdés, hogy a „szándékosan” „akaratlagosan” jelent-e, úgy, hogy a kijátszási tilalom csak azokra a magatartásokra vonatkozik, amelyeket az elkövetőjük annak biztos tudatában tanúsít, hogy a magatartás a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdésében megállapított tilalmak kijátszását célozza vagy azt eredményezi, vagy hogy e kifejezés magában foglal tágabb értelemben minden olyan cselekményt, amelyeknek az elkövetője lehetségesnek tartja, hogy a cselekménye a rendelkezésre bocsátásra vonatkozó tilalom kijátszását célozza vagy azt eredményezi, és ebbe belenyugszik. E tekintetben mind a 423/2007

rendelet 7. cikke (4) bekezdésének angol nyelvű változata, mind a 961/2010 rendelet 16. cikke (4) bekezdésének német nyelvű változata az említett kifejezés első értelmezését látszik megerősíteni, amennyiben az „intentionally” illetve „absichtlich” kifejezést használják, amelyek az „akaratlagosan” szóval fordíthatók.

- 33 E körülmények között az Oberlandsgerich Bundesgerichtshof úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Szükséges-e a 423/2007 [...] rendelet 7. cikkének (3) bekezdése értelmében vett rendelkezésre bocsátáshoz, hogy a gazdasági forrás a listán szereplő személyek/szervezetek által időben közvetlenül pénzeszközök vagy szolgáltatások megszerzésére fordítható legyen? Avagy úgy kell-e értelmezni a 423/2007 [...] rendelet 7. cikkének (3) bekezdését, hogy a közvetett rendelkezésre bocsátás tilalma magában foglalja egy olyan működőképes, azonban használatra még nem kész gazdasági forrásnak (a jelen esetben: vákuumos olvasztókemence) harmadik személy részére Iránba történő szállítását és ott történő telepítését, amellyel a harmadik személy a rendelet IV. és V. mellékletében hivatkozott valamely jogi személy, szervezet vagy szerv részére kíván egy későbbi időpontban termékeket előállítani?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a 423/2007 [...] rendelet 7. cikkének (4) bekezdését, hogy kijátszásról csak akkor lehet szó, ha magatartását a jogsértés elkövetője formálisan – ugyanakkor csak látszólagosan – úgy igazítja hozzá a 423/2007 [...] rendelet 7. cikkének (1)–(3) bekezdéséből eredő tilalmakhoz, hogy arra a tilalmi szabályok még a legtágabb értelmezés mellett sem terjednek ki? Kizárják-e egymást ennél fogva a kijátszás és a rendelkezésre bocsátás tilalmának tényállási elemei? Igenlő válasz esetén: egy olyan magatartás, amelyre a (közvetett) rendelkezésre bocsátás tilalma (még) nem terjedne ki, a 423/2007 [...] rendelet 7. cikkének (4) bekezdése értelmében mégis kijátszásnak minősülhet-e?

Avagy a 423/2007 [...] rendelet 7. cikkének (4) bekezdése olyan általános szabálynak tekintendő, amely alá minden olyan tevékenység besorolható, amely végeredményben a gazdasági forrásnak a listán szereplő személy vagy szervezet részére történő rendelkezésre bocsátását eredményezi?

- 3) Megkívánja-e a 423/2007 [...] rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében szereplő »tudatosan és szándékosan« szubjektív tényállási elem egyrészt a rendelkezésre bocsátási tilalom – megvalósult vagy célzott – kijátszásáról történő tényleges tudomásulvétel, és ezen felül még egy további, a szándékra vonatkozó elemet, legalábbis abban az értelemben, hogy a jogsértés elkövetője mindenesetre a tilalom kijátszásába belenyugszik? Vagy egyáltalán szükséges-e, hogy az elkövető akarja a tilalom megkerülését, tehát hogy szándékosan cselekedjék?

Avagy nem szükséges, hogy a megkerülés tudatosan történjen, hanem elegendő, hogy a jogsértés elkövetője csak lehetségesnek tartja a tilalom megkerülését, és abba belenyugszik?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes megfontolások

- ³⁴ Előzetesen pontosítani kell, hogy a 423/2007 rendelet 7. cikke a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem által érintett (3) és (4) bekezdésében két külön tilalmi intézkedést foglal magában. A (3) bekezdés tiltja pénzeszközöknek vagy gazdasági forrásoknak az említett rendelet IV. és V. mellékletében hivatkozott személyek, szervezetek

vagy szervek számára vagy javára közvetve vagy közvetlenül történő rendelkezésre bocsátását. A (4) bekezdés megtiltja a többek között a (3) bekezdésben említett tilalmi intézkedés közvetlen vagy közvetett kijátszását célzó vagy eredményező tevékenységekben való tudatos és szándékos részvételt.

- 35 Ezen intézkedések közül mindegyiknek külön hatálya van, abban az értelemben, hogy az egyik megszegése, mint olyan, önálló alapként szolgálhat a nemzeti jog szerint alkalmazandó szankciók – ideértve a büntetőjogi szankciókat is – kiszabásához a 423/2007 rendelet 16. cikke (1) bekezdésének megfelelően.
- 36 A 423/2007 rendelet 12. cikkének (2) bekezdése, amelyből az – esetlegesen büntetőjogi – felelősség keletkezésének szubjektív eleme következik az említett rendelet 7. cikkének (3) bekezdésében megállapított tilalmi intézkedés megsértése esetén, megerősíti, hogy az uniós jogalkotó ezen intézkedés megsértését önálló jogsértésként fogja fel az e rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében meghatározott tilalmi intézkedés megsértésének megfelelő jogsértéshez képest.

Az első kérdésről

- 37 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdése értelmében a „rendelkezésre bocsátás” fogalma megköveteli-e, hogy az érintett gazdasági forrás, vagyis az alapügyben a vákuumos olvasztókemence, az említett rendelet IV. és V. mellékletében hivatkozott személy, szervezet vagy szerv által időben közvetlenül pénzeszközök vagy szolgáltatások megszerzésére fordítható legyen, vagy hogy ellenkezőleg, e fogalom magában foglalja egy ilyen működőképes, azonban használatra még nem kész forrásnak harmadik személy részére Iránba történő szállítását és ott történő telepítését, amellyel

a harmadik személy egy ilyen személy, szervezet vagy szerv javára kíván egy későbbi időpontban termékeket előállítani.

- 38 Előzetesen meg kell említeni, hogy egy olyan olvasztókemence, mint amelyről az alapügyben szó van, a „gazdasági források” 423/2007 rendelet 1. cikkének i) pontjában nagyon tág értelemben megfogalmazott meghatározásának értelmében „eszköznek” minősül.
- 39 Ezen előzetes pontosítást követően hangsúlyozni kell, hogy a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdésében megállapított tilalom különösen tágon van megfogalmazva, amelyet a „közvetlen vagy közvetett módon” kifejezések alkalmazása tanúsít (lásd analógia útján a C-117/06. sz., Möllendorf és Möllendorf-Niehuus ügyben 2007. október 11-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-8361. o.] 50. pontját, valamint a C-550/09. sz., E és F ügyben 2010. június 29-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-6213. o.] 66. pontját).
- 40 Ugyanígy tág értelmezéssel bír az e rendelkezésben szereplő, „[...] rendelkezésére bocsátani” kifejezés, amely nem egy külön jogi minősítésre vonatkozik, hanem magában foglal minden olyan aktust, amelynek a végrehajtása szükséges az alkalmazandó nemzeti jog szerint ahhoz, hogy valamely személy ténylegesen teljes rendelkezési jogot szerezzen az érintett eszköz fölött (lásd analógia útján a fent hivatkozott Möllendorf és Möllendorf-Niehuus ügyben hozott ítélet 51. pontját, valamint az E és F ügyben hozott ítélet 67. pontját).
- 41 Amint azt a Generalbundesanwalt, a francia és az olasz kormány, valamint az Európai Bizottság állítja, ilyen körülmények között úgy kell tekinteni, hogy az olyan aktusok, amelyek lényege egy olyan eszköznek, mint amelyről az alapügyben szó van, az egyik tagállamból valamely személy részére Iránba történő szállítása és ott történő telepítése, valamint a többek között az ezen eszköz szállításának és telepítésének előkészítésére és nyomon követésére, vagy az érdekelték közötti kapcsolattartás megszervezésére vonatkozó aktusok a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdése értelmében a „rendelkezésre bocsátás” fogalmába tartozhatnak.

- 42 A kérdést előterjesztő bíróság a kérdésében olyan helyzetet ír le, amelyben egy olyan működőképes, azonban használatra még nem kész gazdasági forrást, mint egy olvasztókemence, Iránba szállítottak, és ott telepítettek.
- 43 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a 423/2007 rendelet a (3) preambulumbekzdése szerint biztosítja az 1737. (2006) számú határozat célkitűzéseinek az Európai Unióban történő megvalósítása érdekében elfogadott 2007/140/KKBP közös álláspont végrehajtását, és így célja ezen határozat végrehajtása (lásd analógia útján a fent hivatkozott Möllendorf és Möllendorf-Niehuus ügyben hozott ítélet 54. pontját, valamint az E és F ügyben hozott ítélet 72. pontját). Következésképpen az említett rendelet értelmezése céljából figyelembe kell venni az említett határozat szövegét és célját.
- 44 Márpedig egyértelműen kitűnik mind az 1737. (2006) számú határozatból – különösen annak 2. és 12. pontjából –, mind a 2007/140/KKBP közös álláspontból – különösen annak (1) és (9) preambulumbekzdéséből –, hogy az Iráni Iszlám Köztársasággal szemben elfogadott korlátozó intézkedések megelőző célúak abban az értelemben, hogy az „atomfegyverek elterjedése veszélyének” megakadályozására törekszenek ebben az államban. A nemzetközi és uniós szabályozás – amelynek egyik elemét képezi a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdése – általános rendszerének és céljának megfelelően az ilyen veszély létezését a szóban forgó aktusok megvalósításának időpontjában kell értékelni.
- 45 Figyelembe véve pontosan az Iráni Iszlám Köztársasággal szemben elfogadott korlátozó intézkedések megelőző jellegét, a 423/2007 rendelet alkalmazásában a „gazdasági források” fogalmát az említett rendelet 1. cikkének i) pontja úgy határozza meg, mint amely a pénzeszközökön kívül minden olyan eszközre vonatkozik, amelyek „felhasználhatóak” többek között olyan áruk megszerzésére, amelyek hozzájárulhatnak az atomfegyverek Iránban való elterjedéséhez.

- 46 Következésképpen úgy tűnik, hogy e fogalomnak különösen a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdésében megállapított tilalommal összefüggésben történő alkalmazása szempontjából a releváns kritérium abban a lehetőségben rejlik, hogy a szóban forgó eszközt olyan pénzeszközök, áruk vagy szolgáltatások megszerzésére fogják felhasználni, amelyek hozzájárulhatnak az atomfegyverek Iránban való elterjedéséhez, és amelyek ellen az 1737. (2006) számú határozat, a 2007/140/KKBP közös álláspont és a 423/2007 rendelet küzdeni kíván.
- 47 Tekintettel arra a tényre, hogy a 423/2007 rendelet 1. cikkének i) pontja értelmében valamely eszköz egy olyan helyzetben, mint amelyről az alapügyben szó van, önmagában azzal a kockázattal jár, hogy azt visszaélészerűen az atomfegyverek Iránban való elterjedésének támogatására használják fel (lásd analógia útján a C-340/08. sz., M és társai ügyben 2010. április 29-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-3913. o.] 57. pontját, valamint a fent hivatkozott E és F ügyben hozott ítélet 77. pontját); az említett 7. cikk (3) bekezdésének alkalmazása szempontjából tehát nem követelmény, hogy az ilyen eszköz a szóban forgó aktus teljesítésétől kezdve azonnal kész legyen a használatra.
- 48 Az olyan olvasztókemencében rejlő gazdasági forrás, mint amelyről az alapügyben szó van, így – különösen a 423/2007 rendelet 7. cikke (3) bekezdésének alkalmazásában – a kemence által nukleáris rakéták összetevőinek gyártásához, és következésképpen az atomfegyverek Iránban való elterjedéséhez való hozzájáruláshoz kínált felhasználási lehetőségnek felel meg, függetlenül attól, hogy a szállítását és telepítését követően nem azonnal működőképes.
- 49 Ebből következik, hogy azon körülmény, hogy az ilyen kemence, ha már telepítették Iránban, még nem kész a használatra, önmagában nem vezethet a 423/2007 rendelet 1. cikke i) pontjának és 7. cikke (3) bekezdésének együttesen értelmezett rendelkezései értelmében valamely gazdasági forrás rendelkezésre bocsátása fennállásának kizárásához.
- 50 Amint egyértelműen kitűnik az első kérdés második részéből, a kérdést előterjesztő bíróság konkrétabban a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdése értelmében a valamely gazdasági forrás „közvetett” „rendelkezésre bocsát[ása]” fogalmát érinti. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információk szerint e

konkretizálás azzal a ténnyel magyarázható, hogy az alapügyben szóban forgó olvasztókemencét az Emen Survey-hez szállították, és ott telepítették, amelynek a tényállás idején M. Afrasiabi volt az igazgatója. Bár e személy neve nem szerepel az említett rendelet IV. és V. mellékletében, a Generalbundesanwalt ügyirataiból kitűnik, hogy az e rendelet IV. melléklete, A. címének 10. pontjában hivatkozott szervezet, a SHIG javára járt el, és később e kemence segítségével kívánt nukleáris rakétaalkatrészeket e szervezet részére gyártani.

- 51 E tekintetben meg kell említeni, hogy a 2007/140/KKBP közös álláspont – amelynek végrehajtására a 423/2007 rendelet irányul – (9) preambulumbekkezdésében az 1737. (2006) számú határozat 12. pontjához hasonlóan meghatároz egy sor olyan tényezőt, amelyek igazolják más személyeknek és szervezeteknek azon személyek és szervezetek közé történő felvételét, akiket, illetve amelyeket az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa vagy a szankcióbizottság akként jelölt meg, hogy részt vesznek az atomfegyverek elterjedésében Iránban, vagy azzal közvetlen kapcsolatban állnak vagy támogatást nyújtanak ahhoz. E tényezők között szerepel azon tény, hogy a szóban forgó személy vagy szervezet az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa vagy a szankcióbizottság által megjelölt személy vagy szervezet nevében, ellenőrzése mellett vagy irányítása szerint járt el.
- 52 Ugyanezek a tényezők relevánsnak bizonyulnak annak értékelése szempontjából is, hogy egy gazdasági forrásnak a 423/2007 rendelet IV. és V. mellékletében nem hivatkozott személy vagy szervezet részére történő szállítása megfelel-e az említett rendelet 7. cikkének (3) bekezdése értelmében az ezen mellékletekben felsorolt személy vagy szervezet részére történő „közvetett” „rendelkezésre bocsát[ásnak]” az e rendelkezésben megállapított tilalom és az alkalmazandó nemzeti jog által e tilalom megszegéséhez fűzött szankciók alkalmazása céljából.
- 53 Következésképpen, ha M. Afrasiabi az alapügyben a SHIG nevében, ellenőrzése mellett vagy irányítása szerint járna el, és szándékában állna, hogy az érintett eszközt utóbbi javára használja – amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálni –, az említett bíróság jogosan következtetne a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdése értelmében gazdasági forrás közvetett rendelkezésre bocsátásának fennállására.

- 54 Azt is pontosítani kell egyrészt, hogy mind a 423/2007 rendelet által követett cél, mind az említett rendeletnek az atomfegyverek iráni elterjedése elleni küzdelem keretében való hatékony érvényesülése biztosításának szükségessége megkívánja, hogy az e rendelet 7. cikkének (3) bekezdésében megállapított tilalom hatálya az e rendelkezés által tiltott aktusokban közreműködő összes személyre kiterjedjen.
- 55 Másrészt hangsúlyozni kell, hogy a 423/2007 rendelet 12. cikkének (2) bekezdése minden, „bármilyen jellegű” felelősség alól – következésképpen, a büntetőjogi alól is – mentesíti azokat a személyeket, akiknek nem volt tudomásuk arról, és nem volt alapos okuk arra gyanakodni, hogy eljárásukkal megsértik a rendelkezésre bocsátásra vonatkozó, az említett rendelet 7. cikkének (3) bekezdésében megállapított tilalmat.
- 56 Következésképpen adott esetben a kérdést előterjesztő bíróság feladata értékelni minden egyes vádlott esetében, hogy az alapügyben szóban forgó aktusok megvalósításakor tudta, vagy legalábbis ésszerűen gyanakodnia kellett volna, hogy ezen aktusok ilyen tilalomba ütköznek.
- 57 Az előzőekre tekintettel a feltett első kérdésre az a válasz adandó, hogy a 423/2007 rendelet 7. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelet 1. cikkének i) pontja értelmében valamely gazdasági forrás közvetett rendelkezésre bocsátásának tilalma magában foglalja egy olyan működőképes, azonban használatra még nem kész olvasztókemence harmadik személy részére Iránba történő szállítására és ott történő telepítésére vonatkozó aktusokat, amellyel a harmadik személy az említett rendelet IV. és V. mellékletében felsorolt valamely személy, szervezet vagy szerv nevében, ellenőrzése mellett vagy irányítása szerint eljárva e kemencét arra kívánja használni, hogy ilyen személy, szervezet vagy szerv javára állítson elő olyan termékeket, amelyek hozzájárulhatnak ebben az államban az atomfegyverek elterjedéséhez.

A második és harmadik kérdésről

- 58 Az együtt vizsgálándó második és harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság a 423/2007 rendelet 7. cikke (4) bekezdésének értelmezését kéri. Konkrétabban azt szeretné tudni egyrészt, hogy az e rendelet 7. cikke (3) bekezdése megsértésének tényállási elemei és az említett 7. cikk (4) bekezdése megsértésének tényállási elemei kölcsönösen kizárják-e egymást abban az értelemben, hogy valamely aktus csak annyiban tartozhat az ez utóbbi rendelkezésben szereplő kijátszási tilalom alá, amennyiben – formális megjelenése miatt – nem tartozik az említett 7. cikk (3) bekezdésében megfogalmazott tilalom hatálya alá, vagy hogy ellenkezőleg, az említett kijátszási tilalom minden olyan tevékenységet magában foglal, amely végeredményben gazdasági forrásnak az e rendelet által említett személy, szervezet, vagy szerv részére történő rendelkezésre bocsátásához vezet.
- 59 Másrészt a kérdést előterjesztő bíróság pontosításokat kíván kérni a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében használt „tudatosan” és „szándékosan” kifejezéseket illetően.
- 60 E tekintetben meg kell említeni először is, hogy a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében a többek között az említett 7. cikk (3) bekezdésében említett tilalmi intézkedés közvetlen vagy közvetett „kijátszását” célzó vagy eredményező tevékenységeket említve az uniós jogalkotó olyan tevékenységekre céloz, amelyek célja vagy eredménye, hogy azok elkövetőjét kivonja az említett tilalmi intézkedés alkalmazása alól (lásd analógia útján a 33/74. sz. van Binsbergen-ügyben 1974. december 3-án hozott ítélet [EBHT 1974., 1299. o.] 13. pontját, a 229/83. sz., Association des Centres distributeurs Leclerc és Thouars Distribution ügyben 1985. január 10-én hozott ítélet [EBHT 1985., 1. o.] 27. pontját, valamint a C-23/93. sz. TV10-ügyben 1994. október 5-én hozott ítélet [EBHT 1994., I-4795. o.] 21. pontját). Az ilyen tevékenységek különböznek azoktól az aktusoktól, amelyek formálisan sértik a (3) bekezdésben megállapított rendelkezésre bocsátási tilalmat.

- 61 Csak az ilyen értelmezés, amely szerint a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdése olyan tevékenységekre vonatkozik, amelyek nem foghatók fel az e rendelet 7. cikkének (3) bekezdése által tiltott, rendelkezésre bocsátási aktusoknak, tudja biztosítani az atomfegyverek iráni elterjedése elleni küzdelem keretében az első rendelkezés hatékony érvényesülését, és önálló hatályát a másodikhoz képest.
- 62 Amint azt lényegében a Generalbundesanwalt, a francia és az olasz kormány, valamint az Európai Bizottság állítja, a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében megállapított tilalmat így akként kell felfogni, hogy az azokat a tevékenységeket fedile, amelyekből objektív tényezők alapján kitűnik, hogy formális megjelenésük látszata alatt, amely kivonja azokat az említett rendelet 7. cikke (3) bekezdése megsértésének tényállási elemei közül (lásd analógia útján a C-110/99. sz. Emsland-Stärke-ügyben 2000. december 14-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-11569. o.] 52. pontját, valamint a C-255/02. sz., Halifax és társai ügyben 2006. február 21-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-1609. o.] 74. és 75. pontját), mégis önmagukban vagy egyéb tevékenységekkel való esetleges kapcsolatuk miatt közvetlen vagy közvetett céljuk vagy eredményük, hogy meghiúsítsák az említett 7. cikk (3) bekezdése által megállapított tilalmat.
- 63 Ami másodszor a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében megállapított részvételre vonatkozó szubjektív elemet illeti, elsősorban az olasz kormányhoz és a Bizottsághoz hasonlóan hangsúlyozni kell, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében többek között az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó jogi rendelkezés kifejezéseit az egész Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni (lásd a C-34/10. sz. Brüstle-ügyben 2011. október 18-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-9821. o.] 25. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 64 Másodszorban – amint azt az olasz kormány és a Bizottság megállapítja –, az említett rendelkezésben az „és” mellérendelő kötőszó alkalmazása egyértelműen a „tudatosan”, illetve „szándékosan” kifejezéseknek megfelelő elemek kumulatív jellegéről tanúskodik.

- 65 Harmadsorban, tekintettel a 423/2007 rendelet 7. cikke (4) bekezdésének nyelvi változatai közötti, a kérdést előterjesztő bíróság által hangsúlyozott eltérésekre, amelyek közül egyesek – amint azt a főtanácsnok az indítványa 80. pontjában megállapítja – az „akaratlagosan” vagy „előre megfontoltan” kifejezést tartalmazzák a „szándékosan” kifejezés helyett, e rendelkezés értelmezése egységességének biztosítása érdekében azon szabályozás általános rendszerének és céljának figyelembevételével kell ezen értelmezést elvégezni, amelynek e rendelkezés részét képezi (lásd a fent hivatkozott M és társai ügyben hozott ítélet 44. és 49. pontját).
- 66 A „tudatosan” és „szándékosan” kifejezések a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdése alkalmazásában magukban foglalnak egyrészt egy tudati elemet, másrészt pedig egy szándékelemet.
- 67 E két kumulatív tudati elem és szándékelem akkor áll fenn együttesen, ha a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdésében említett tevékenységben részt vevő személy szándékosan törekszik az e cikk kijátszására irányuló közvetlen vagy közvetett célra vagy eredményre. Ezen elemek akkor is fennállnak, ha a szóban forgó személy úgy véli, hogy egy ilyen tevékenységben való részvétele ilyen céllal vagy eredménnyel járhat, és e lehetőségbe belenyugszik.
- 68 Az előzőekre tekintettel a feltett második és harmadik kérdésre az a válasz adandó, hogy a 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy:
- azokat a tevékenységeket fedi le, amelyeknek – formális megjelenésük látszata alatt, amely kivonja azokat az említett rendelet 7. cikke (3) bekezdése megsértésének tényállási elemei közül –, közvetlenül vagy közvetve mégis az a céljuk vagy eredményük, hogy megghiúsítsák az utóbbi rendelkezés által megállapított tilalmat;

- a „tudatosan” és „szándékosan” kifejezések kumulatív tudati elemet és szándék-elemet foglalnak magukban, amelyek akkor állnak fenn együttesen, ha az ilyen célú vagy eredményű tevékenységben részt vevő személy arra szándékosan törekszik, vagy legalábbis úgy véli, hogy részvétele ilyen céllal vagy eredménnyel járhat, és ennek lehetőségébe belenyugszik.

A költségekről

- ⁶⁹ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló, 2007. április 19-i 423/2007/EK tanácsi rendelet 7. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e rendelet 1. cikkének i) pontja értelmében valamely gazdasági forrás közvetett rendelkezésre bocsátásának tilalma magában foglalja egy olyan működőképes, azonban használatra még nem kész olvasztókemence harmadik személy részére Iránba történő szállítására és ott történő telepítésére vonatkozó aktusokat, amellyel a harmadik személy az említett rendelet IV. és V. mellékletében hivatkozott valamely személy, szervezet vagy szerv nevében, ellenőrzése mellett vagy irányítása szerint eljárva e kemencét arra kívánja használni, hogy ilyen személy, szervezet vagy szerv javára állítson elő olyan termékeket, amelyek hozzájárulhatnak ebben az államban az atomfegyverek elterjedéséhez.

2) A 423/2007 rendelet 7. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy:

- azokat a tevékenységeket fedi le, amelyeknek – formális megjelenésük látszata alatt, amely kivonja azokat az említett rendelet 7. cikke (3) bekezdése megsértésének tényállási elemei közül –, közvetlenül vagy közvetve mégis az a céljuk vagy eredményük, hogy megghiúsítsák az utóbbi rendelkezés által megállapított tilalmat;**

- a „tudatosan” és „szándékosan” kifejezések kumulatív tudati elemet és szándékelemet foglalnak magukban, amelyek akkor állnak fenn együttesen, ha az ilyen célú vagy eredményű tevékenységben részt vevő személy arra szándékosan törekszik, vagy legalábbis úgy véli, hogy részvétele ilyen céllal vagy eredménnyel járhat, és ennek lehetőségébe belenyugszik.**

Aláírások